

Ewa Czerwińska, Janusz Sterzel

Studia zaoczne : konieczność czy potrzeba pomyślnego funkcjonowania na rynku pracy?

Problemy Profesjologii nr 2, 129-137

2010

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Ewa Czerwińska, Janusz Sterzel

STUDIA ZAOCZNE – KONIECZNOŚĆ CZY POTRZEBA POMYŚLNEGO FUNKCJONOWANIA NA RYNKU PRACY?

Streszczenie

Na sukces zawodowy składają się: kompetencje, zaangażowanie oraz całe wcześniejsze doświadczenie. Wszelkie zajęcia, nawet na stanowiskach niezwiązanych z naszymi zainteresowaniami bądź przygotowaniem zawodowym są niezwykle cenne w praktycznym działaniu. Samo doświadczenie zawodowe nie jest w stanie jednak zastąpić braków w teorii. Wymagania, bowiem współczesnych pracodawców zmuszają wielu z nas do uzupełniania braków merytorycznych poprzez różnego rodzaju formy kształcenia (kursy doszkalające, szkolenia zawodowe, studia zaoczne oraz studia podyplomowe). Obecna sytuacja na rynku pracy wymaga od wielu pracowników zdobywania nowej profesji. Studia zaoczne w tym kontekście stają się nieodzowne dla tej grupy społeczeństwa, która jest zmuszona zdobywać wiedzę i nowe umiejętności łącząc naukę z pracą.

EXTRAMURAL STUDIES – NECESSITY OR NEED FOR SUCCESSFUL FUNCTIONING ON THE JOB MARKET?

Summary

Job success consists of competences, engagement and all the previous experience. All the occupations, even on posts not connected with our interests or job qualifications are extremely valuable when put into practice. However, the job experience alone is not able to substitute for the lack of theory. Modern employers' demands force many of us to complete essential knowledge through different kinds of education (supplementary courses, training courses, extramural studies, postgraduate studies). The present situation on the job market requires many employees to get a new profession. Therefore, extramural studies seem to be indispensable for the group of society which must gain knowledge and new abilities combining education with work.

Wymagania współczesnych pracodawców zmuszają wielu z nas do uzupełniania braków merytorycznych poprzez różnego rodzaju formy kształcenia (kursy doszkalające, szkolenia zawodowe, studia podyplomowe oraz studia zaoczne). Obecna sytuacja na rynku pracy z kolei wymaga od wielu pracowników zdobywania nowej profesji. Absolwent szkoły wyższej uzyskując dyplom nie ma gwarancji, że wyuczony zawód zapewni mu dobrze płatną posadę. Stu-

dia zaoczne w tym kontekście stają się nieodzowne dla tej grupy społeczeństwa, która jest zmuszona zdobywać wiedzę i nowe umiejętności łącząc naukę z pracą.

Na sukces zawodowy składają się: kompetencje, zaangażowanie oraz całe wcześniejsze doświadczenie. Wszelkie zajęcia, nawet na stanowiskach niezwiązanych z naszymi zainteresowaniami bądź przygotowaniem zawodowym są niezwykle cenne w praktycznym działaniu. Samo doświadczenie zawodowe nie jest w stanie jednak zastąpić braków w teorii. Stąd tak ważne jest korelowanie kształtowania umiejętności samodzielnego uczenia się, z właściwą autokontrolą i oceną swej pracy.

Podejmowanie studiów w systemie zaocznym będące kompromisem godzenia pracy z nauką zmusza do bycia samodzielnym i dobrze zorganizowanym. Wymaga także dużo samozaparcia, wytrwałości oraz wyrzeczeń w dążeniu do celu, jakim jest uzyskanie tytułu licencjata, czy magistra. Studia zaoczne dyscyplinują, narzucają ograniczenia w organizacji czasu wolnego, wymuszają konieczność ciągłej systematycznej i samodzielnej nauki.

Straty wynikające ze studiowania zaocznego są dość wymierne. Studia wymagają dużej samodyscypliny. Z wyników badań własnych (przebadana grupa to 21 osób III i 13 osób IV roku studiów zaocznych kierunku Technika Rolnicza i Leśna specjalność Inżynieria Żywności) na pytanie ile czasu studenci poświęcają na naukę: 77% z ankietowanych odpowiedziało, że bardzo dużo, a pozostałych 23%, że w dużym stopniu zależy to od przedmiotu oraz wymagań osoby prowadzącej.

Budzenie motywacji uczenia się jest ważnym elementem do akcentowania w zakresie celów edukacji pracujących. W czasach bezpłatnego kształcenia zaocznego motywacją do dalszej nauki było podwyższanie kwalifikacji zawodowych, a większość ówczesnych absolwentów kończyła studia przy dużym wsparciu pracodawców, którzy często pokrywali koszty związane z nauką. Cena studiowania obecnie jest dość duża. Na pytanie, jakie obciążenia w życiu studentów powodują studia: 68% odpowiedzi wskazało na obniżenie standardu życia w związku z wydatkami na czesne, 28% stwierdziło, że nie zauważyli żadnych zmian, a 4% osób dodało, że straty finansowe starają się wyrównywać w czasie prac sezonowych i w związku z podjętą nauką mają mało czasu dla rodziny¹.

Kwestie wyboru i motywów studiowania są różne. Z danych uzyskanych w badaniu wynika, iż wybór kierunku studiów podyktowany był: u 55% studentów zainteresowaniem; u 39% ankietowanych wiązało się z wykonywaną pracą; natomiast 6% słuchaczy znalazło się na studiach przypadkiem. Wizja poprawy sytuacji zawodowej i materialnej była motywacją do podjęcia się tak ciężkiej pracy dla zdecydowanej większości (97% badanych). Każda z osób lepszą przyszłość po ukończeniu studiów wyższych wiązała z awansem społecznym i z poprawą warunków materialnych, możliwością dalszej kariery zawodowej, a także znalezieniem pracy o wyższych standardach od obecnej. Szczególnie jedna mocno to akcentowała: „...po ukończeniu studiów mam szansę na dobrą pracę, a co za tym idzie poprawę sytuacji

¹ E. Czerwińska, *Przydatność wybranego kierunku studiów do pracy zawodowej*, Kształcenie zawodowe w teorii i praktyce edukacyjnej, wyd. WSB, Poznań 2006.

finansowej. Będę czuł się w pełni dowartościowany wiedząc, że mam wykształcenie wyższe...”².

Dane statystyczne odnoszące się do bezrobocia wykazują, że dotyka ono przede wszystkim osób słabo wykształconych. W 2004 roku największe bezrobocie występowało wśród ludności w wieku 25-34 lata i wynosiło 844654 tys. przy stopie bezrobocia 19%. Bezrobotnych absolwentów szkół wyższych było 149416 tys., absolwentów z wykształceniem policealnym i średnim zawodowym – 655806 tys., natomiast absolwentów zasadniczych szkół zawodowych najwięcej – 1014420 tys.³

Dane z 2009 roku wskazują, że największe bezrobocie dotyczyło osób w wieku 25-34 i wyniosło 547837 tys. przy stopie bezrobocia 11,9%. Absolwentów szkół wyższych było 178328 tys., a absolwentów z wykształceniem policealnym i średnim zawodowym – 418381 tys. Zmniejszyła się zdecydowanie (w stosunku do roku 2004) liczba absolwentów zasadniczych szkół zawodowych do 547725 tys.⁴

Z rozmowy przeprowadzonej z wiceminister pracy i polityki społecznej Czesławą Ostrowską na łamach Gazety Prawnej wynika, iż w czasie kryzysu młodzi są zwalniani jako pierwsi, przy czym formą zatrudnienia są umowy na czas określony, których nie przedłużają, gdy firma znajdzie się w gorszej sytuacji. Z tego względu młodzież zaliczana jest do grup szczególnie zagrożonych bezrobociem i objęta jest specjalną opieką urzędów pracy. Do młodych adresowanych jest wiele programów aktywizujących, na które przeznaczane są m.in. środki z UE i rezerwy MIPS. Największy jednak problem to niedostosowanie kierunków kształcenia do potrzeb rynku. "Wciąż mamy do czynienia z nadprodukcją pedagogów, specjalistów od zarządzania, ekonomistów. Nie ma wystarczającej liczby miejsc pracy dla takich zawodów". Młodzi ludzie muszą wykazywać się dużą mobilnością, jeśli nie znajdą zatrudnienia w swoim regionie, a także gotowością do przekwalifikowania⁵.

Tą kwestię również podnosi Lidia Król w Gazecie Prawnej. Faktem, bowiem jest, że pierwsza praca podejmowana po ukończeniu kształcenia przez prawie 40% młodych ludzi jest niezgodna z wyuczonym zawodem. Głównym powodem tej sytuacji jest nietrafny wybór kierunku studiów oraz niedostosowanie edukacji do potrzeb rynku pracy. Informacje uzyskane od młodych absolwentów szkół wyższych wskazują, że przyczyn tej sytuacji jest kilka: brak miejsc pracy w swoim zawodzie, wybór lepiej płatnej oferty z innej dziedziny, niechęć do pracy w swoim zawodzie oraz wybór lepszych warunków pozapłacowych. Okazuje się jednak, że najczęściej absolwentów kierunków pedagogicznych, nauk społecznych, ekonomii i prawa podejmuje pracę zgodną z wyuczonym zawodem pomimo wspomnianej „nadprodukcji”⁶.

² *Ibidem*.

³ *Tworzenie nowych miejsc pracy*. Rada Strategii Społeczno-Gospodarczej, Wyd. RSSG przy RM, Warszawa 2004, raport nr 47, s.19.

⁴ <http://www.psz.praca.gov.pl/>.

⁵ <http://praca.gazetaprawna.pl/artykuly> - Artykuł z dnia: 2010-01-07.

⁶ <http://praca.gazetaprawna.pl/artykuly>, [polacy_pozno_podejmują_pierwszą_pracę.htm.](http://praca.gazetaprawna.pl/artykuly), Artykuł z dnia 2010-02-24.

Studia zaoczne realizują taki sam program nauki jak dzienne, różnica zauważalna to mniejsza liczba ćwiczeń na korzyść wykładów. Pomimo to student studiów dziennych ma wiedzę teoretyczną, a zaocznych niestety często tylko praktyczną. Z punktu widzenia pracodawców i rynku pracy niezwykle istotnym czynnikiem, który musi być rozpatrywany w kontekście jakości procesu kształcenia jest ocena praktycznych umiejętności nabytych w trakcie pobierania nauki, które mogą być przydatne w przyszłym zawodzie. Stąd najbardziej poszukiwanymi pracownikami są ci, którzy wiedzę zdobytą na studiach potrafią wesprzeć doświadczeniem. Skumulowanie nauki w weekendy pozwala pogłębiać doświadczenie zawodowe, ale jest to tylko wtedy skuteczne, gdy zdobywane wykształcenie jest zgodne z wykonywaną pracą.

Zachowanie ciągłości i systematyczności procesu uczenia się jest gwarantem stałego rozwoju, chroniąc jednocześnie przed dezaktualizacją zdobytej wcześniej wiedzy⁷.

Już w latach 60 ubiegłego wieku w literaturze amerykańskiej dotyczącej kształcenia dorosłych określono zadania, jakie ta oświata ma realizować, czyli:

- edukować osoby, które nie mają obowiązkowego minimum wykształcenia;
- umożliwić dorosłym ukończenie średniej szkoły ogólnokształcącej lub zawodowej;
- przygotować dorosłych do uczenia się w wyższych szkołach w celu zdobycia odpowiednich kwalifikacji zawodowych;
- prowadzić poradnictwa w różnych dziedzinach i przygotowywać do właściwego wykorzystywania wolnego czasu;
- **zwiększać efektywność kształcenia dorosłych na poziomie wyższym**, doskonalić nauczycieli edukacji dorosłych, prowadzić doskonalenie zawodowe dorosłych;
- systematycznie wprowadzać doświadczenia innych krajów uwzględniając ich różnice społeczno-polityczne⁸.

Spośród wymienionych zwiększanie efektywności nauczania dorosłych na poziomie wyższym to możliwość kształcenia odpowiednich kompetencji zawodowych, warunkujących uzyskanie pracy. Stopień przygotowania zawodowego jest wynikiem działań pedagogicznych, w czasie, których następuje opanowanie przez jednostkę kwalifikacji i kompetencji koniecznych w zawodzie i dojście do określonego poziomu przydatności zawodowej definiowanej jako uzyskany poziom kwalifikacji do określonego stanowiska pracy, do zadań i funkcji występujących na tym stanowisku⁹.

Kwalifikacje zawodowe to możliwości pracownika będące składową indywidualnych umiejętności, wiadomości i sprawności pozwalających na realizację procesu pracy¹⁰.

Kompetencje są kompozycją wiedzy, sprawności, rozumienia oraz pragnienia, umożliwiają realizację zadań zawodowych zgodnie z przyjętymi standardami¹¹.

⁷ P. Lengrand (red.), *Areas of Learning Basis of Lifelong Education*, UNESCO Institute for Education and Pergamon Press, Oxford 1986.

⁸ J.B. Holden, *New directions in adult education*, „Annual Delbert Clark Dinner”, VI, 1966.

⁹ W. Furmanek, *Z teorii edukacji zawodowej*, Rzeszów 1998.

¹⁰ M. Baethge, *Qualifikation. Qualifikationsstruktur*, Wörterbuch der Erziehung, München – Zürich 1984, s. 479; T. Nowacki, *ABC nauczyciela szkoły zawodowej*, Zeszyt 56, *O kwalifikacjach prawie wszystko*, CODN, Warszawa 1999.

Zgodnie z powyższym aby znaleźć płatną pracę zgodną z kierunkiem studiów młodzi ludzie muszą dysponować w oczach pracodawców wzrostem kwalifikacji i kompetencji. Zdobywając doświadczenie zawodowe i poszerzając kompetencje zawodowe mają szanse na zatrudnienie.

Wybranie kierunku studiów zaocznych przydatnych w wykonywanej pracy zawodowej często nie wynika z zainteresowań przyszłego studenta, lecz jest warunkiem do kontynuowania tej pracy. Wymagania potencjalnych pracodawców również wskazują, na tą grupę studentów gdyż ona w największym zakresie jest w stanie spełnić ich oczekiwania. Najbardziej pożądaną bowiem przez pracodawców cechą u przyszłego pracownika (Tab.1) jest doświadczenie zawodowe. Musi ono iść w parze ze znajomością branży, operatywnością, dyspozycyjnością i samodzielnością. Istotne są również odpowiednie wykształcenie i kwalifikacje. Czyli, najbardziej pożądanym, idealnym pracownikiem, to osoba z doświadczeniem zawodowym, posiadająca umiejętności zawodowe i wykształcenie, która będzie samodzielna i zdolna do szybkiego wdrożenia się w swoje nowe obowiązki związane z danym stanowiskiem pracy. Nie pasują do tego obrazu absolwenci szkół i uczelni, którzy uczą się w systemie dziennym z uwagi na brak doświadczenia zawodowego.

Tabela 1. Wymagania wobec przyszłych pracowników¹² (N = 125; uwzględniono wskazania tylko powyżej 1,0%)

Stawiane wymagania % z liczby wskazań ogółem	
Doświadczenie	28,8%
Odpowiednie wykształcenie	24,6%
Znajomość branży	16,1%
Operatywność	11,0%
Kwalifikacje	6,8%
Dyspozycyjność	5,9%
Staż	5,9%
Aparycja	5,1%
Kompetencje	5,1%
Książeczka badań dla celów sanitarno epidemiologicznych	4,2%
Obsługa kasy	4,2%
Komunikatywność	2,5%
Znajomość obsługi komputera	2,5%
Sumienność	1,7%
Umiejętność sprzedaży	1,7%
Znajomość języków obcych	1,7%
Znajomość przepisów. budowlanych	1,7%
Licencje	1,7%
Kreatywność	1,7%
Chęć do pracy	1,7%

¹¹M. Czerepaniak-Walczak, *Kompetencja słowo kluczowe czy „wytrych” w edukacji?* Neodidagmata nr XXIV Wyd. Naukowe UAM, Poznań 1999, s. 88.

¹² Źródło: badanie „*Stan i prognoza rozwoju gospodarczego województwa zachodniopomorskiego*”, ZORP, WUP 2008.

Uczelnie wyższe są zobligowane do podejmowania takich działań edukacyjnych, których konsekwencją będzie sprostanie oczekiwaniom przyszłych pracodawców. Przygotowanie absolwenta podejmującego wciąż nowe wyzwania współczesnego rynku pracy to nie tylko zagwarantowanie mu uzyskania dyplomu szkoły wyższej. Na nauczycielach akademickich ciąży obowiązek wspomaganie kreatywności studentów i rozwijania ich osobowości i talentów.

Poprzez zadania statutowe szkół wyższych studenci mają warunki do

- wzbogacania wiedzy ogólnej o świecie, o życiu ludzi, o sobie, co pozwala kształtować osobowość społecznie pożądaną,
- uzyskania przygotowania zawodowego wymagającego wiedzy akademickiej i umiejętności kształtowanych w uczelniach oraz pozyskania umiejętności przywódczych i pracy zespołowej¹³.

Powołując się na raport opublikowany w 2009 roku przez Zachodniopomorskie Obserwatorium Rynku Pracy w Szczecinie na temat „Oblicze młodego pokolenia. Oczekiwania zawodowe młodzieży a rynek pracy” studenci zdecydowanie lepiej oceniają swoje ogólne przygotowanie zawodowe niż praktyczne umiejętności. Bez wątpienia ma to związek z obecnym system kształcenia.

Studia powinny przygotowywać swoich absolwentów do podejmowania pracy w konkretnym zawodzie. Dlatego też w toku kształcenia akademickiego powinny być przekazywane i umacniane praktyczne umiejętności przydatne w przyszłym miejscu pracy. Z opracowania wynika, że ocena poziomu jakości kształcenia w sensie przygotowania młodego człowieka do wejścia na rynek pracy, jest silnie uzależniona od typu szkoły, jaką dany absolwent ukończył. Z przeprowadzonych badań własnych na pytania dotyczące spełnienia oczekiwań związanych z podjęciem studiów 38% odpowiedziało pozytywnie, 58% badanych stwierdziła, że częściowo potwierdziły ich oczekiwania, 4% badanych ustosunkowało się negatywnie¹⁴.

Proces planowania przyszłej kariery zawodowej może przybierać zarówno formy bierne, polegające na ogólnym zainteresowaniu i zbieraniu informacji o rynku pracy, jak również formy czynne zorientowane na aktywne działania. Wybór miejsca pracy jest finalnym etapem. Z raportu wynika, iż młodzi poszukując pracy wybierają w zdecydowanej większości metody bierne, polegające w głównej mierze na „szukaniu okazji”. Nawet korzystając z Internetu szukają oni potencjalnych miejsc pracy „na chybił – trafił”; zdecydowanie rzadziej skupiają się na poszukiwaniu pracy u konkretnych pracodawców. Istnieje także grupa młodzieży, która wykazuje aktywność w poszukiwaniu zatrudnienia poprzez utrzymywanie bezpośrednich kontaktów z potencjalnymi pracodawcami. Pośród przebadanej grupy studentów zaocznych 39% ankietowanych zdecydowało się na studia ze względu na wykonywaną pracę (nie

¹³ A. Polańska, (2008), *Uczenie studentów krytycznego (konceptyjnego) myślenia priorytetowym zadaniem dydaktyki szkoły wyższej*.

¹⁴ E. Czerwińska, *Przydatność wybranego kierunku studiów do pracy zawodowej. Kształcenie zawodowe w teorii i praktyce edukacyjnej*, wyd. WSB, Poznań 2006.

musieli jej szukać) i w tym przypadku o miejscu studiów zdecydowała bliska odległość od miejsca zamieszkania.

W przypadku pracodawców najczęściej stosowaną metodą poszukiwania potencjalnych pracowników są ogłoszenia prasowe. Stosunkowo często pracodawcy korzystają również z usług urzędów pracy oraz pośrednictwa znajomych i współpracowników. Zdecydowanie mniej popularną metodą poszukiwania pracowników jest Internet.

Przy wyborze miejsca swojej przyszłej pracy, młodzież zwraca uwagę przede wszystkim na to, aby była ona zgodna z ich umiejętnościami i wykształceniem, a także atrakcyjna finansowo. Warto także zauważyć, iż wśród czynników decydujących o wyborze przyszłej pracy ważną rolę odgrywają zainteresowania młodych ludzi. Bardzo niewielkie znaczenie w tym procesie posiadają natomiast zarówno doradcy zawodowi, jak i rodzina¹⁵.

Obserwowany szybki rozwój cywilizacyjny zdominował nasze współczesne życie. Zwłaszcza widoczne jest rosnące wśród pracodawców zapotrzebowanie na wyższe kwalifikacje zatrudnianych pracowników. Rodzi to potrzebę podejmowania wysiłku i nauki. Studiowanie jako samodzielne zdobywanie wiedzy na organizowanych przez uczelnie wyższe zajęciach szczególną formę przybiera właśnie w przypadku studentów zaocznych. Uczelnie wobec nich stawiają na samodzielną pracę samokształceniową, zapoznają z ogólnymi podstawami i zakresem programowym przedmiotów, skupiają się na wyjaśnieniu szczególnie trudnych i skomplikowanych zagadnień, wdrażają do samodzielnej pracy. Dlatego w takim procesie student musi być sam dla siebie organizatorem procesu przyswajania wiedzy, powinien więc dążyć do wypracowania własnego stylu studiowania. Nie ulega wątpliwości, że student zaoczny pracujący ma mniej czasu na naukę, jest zajęty, musi umiejętnie godzić naukę z pracą, bo ważna jest dla niego motywacja, która gdy oparta jest na satysfakcji z podnoszonych kwalifikacji daje zdecydowanie lepszy efekt.

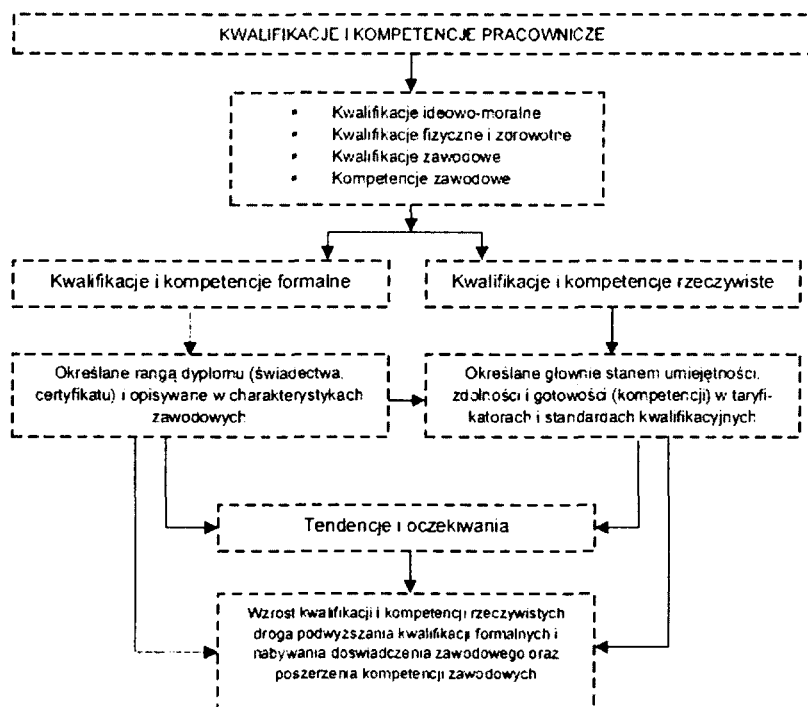
Niewątpliwą konsekwencją rozwoju zawodowego na studiach zaocznych jest podnoszenie kwalifikacji zawodowych. Pochodną wzrostu kwalifikacji są rosnące kompetencje pracownika, których podstawą jest praca zawodowa człowieka. Jako ściśle powiązane widzi kompetencje i kwalifikacje również Z. Wiatrowski¹⁶, łącząc je z takimi elementami jak mobilność czy inicjatywność, które są niezbędne na obecnym rynku pracy. Kwalifikacje stanowią o kompetencjach¹⁷. Wysoki ich poziom daje szansę na osiągnięcie optymalnego poziomu kwalifikacji pracowniczych, prowadzących do oczekiwanego przez pracodawców podnoszenia kompetencji zawodowych. Tak opisany stan umiejętności pracownika objawia się jego samodzielnymi działaniami, które uwzględniają planowanie, wykonanie zamierzeń, autokon-

¹⁵ G. Podławiak, *Oczekiwanie zawodowe młodzieży a rynek pracy*, Raport opublikowany przez Zachodniopomorskie Obserwatorium Rynku Pracy w Szczecinie. Szczecin 2009.

¹⁶ Z. Wiatrowski, *Edukacja ogólnotechniczna i informatyczna w warunkach cywilizacyjnych pierwszego dwudziestolecia XX wieku*, [w:] Edukacja techniczna i informatyczna. Poglądy, wyzwania i możliwości, (red.) Kajdasz-Aouil M., Michalski A., Bydgoszcz 2003, s. 16.

¹⁷ Z. Wiatrowski, *Droga do współczesnego rozumienia i uznawania kwalifikacji i kompetencji zawodowych*, [w:] *Kwalifikacje zawodowe na współczesnym rynku pracy*, (red.) S.M. Kwiatkowski, Warszawa 2004, s. 35.

trołę. Taki powinien być optymalny cel współczesnej edukacji zawodowej w tym studiów zaocznych.

Rys. 1. Kwalifikacje i kompetencje zawodowe¹⁸

Kompetencje ujawniają się z całą mocą podczas wykonywania konkretnej działalności zawodowej. Wówczas dzięki ich posiadaniu, można identyfikować się z wykonywanym zadaniem i miejscem pracy i odczuwać satysfakcję z efektów swojej działalności zawodowej. Kwalifikacje jednakże należy uzyskać przed podjęciem pracy. Formalne przygotowanie bowiem do przewidywanego zakresu działania jest warunkiem poprawnego funkcjonowania w zawodzie. Ważnym elementem w procesie nabywania kompetencji i uzupełnieniem nabytych kwalifikacji zawodowych jest doświadczenie człowieka¹⁹. Wszystkie te podejmowane w celu podniesienia umiejętności indywidualnych działania wymagają ukierunkowania i determinacji, bez których trudno sprostać wymogom nauki zaocznej.

Dziś studia zaoczne stanowią dobrą ofertę dla wszystkich zaangażowanych w proces pracy. Ciągłe dokonujące się na rynku pracy zmiany, nowe preferencje zawodowe, indywidualne ambicje powodują, że to właśnie oferta studiów zaocznych stwarza pracownikom najlepszą szansę podwyższania umiejętności na wysokim poziomie niezbędnych w nowoczesnej

¹⁸ Źródło: Z. Wiatrowski, *Podstawy pedagogiki pracy*, Wydaw. Akademii Bydgoskiej, Bydgoszcz, 2005, s. 109.

¹⁹ T. Nowacki, *Spór o kwalifikacje*, [w:] *Kształcenie prozawodowe i zawodowe w kontekście integracji Europy*, (red.) Gerlach R., Bydgoszcz, 2002, s. 60.

pracy zawodowej i osiąganie coraz wyższych kwalifikacji. Dziś ciągła edukacja zawodowa jest koniecznością, bo wpisuje się ona w systematycznie dokonujący postęp cywilizacyjny.

Bibliografia

- Baethge M., *Qualifikation, Qualifikationsstruktur*, Wörterbuch der Erziehung, München – Zürich 1984.
- Czerepaniak-Walczak M., *Kompetencja słowo kluczowe czy „wytrych” w edukacji?* Neodidagmata nr XXIV Wyd. Naukowe UAM, Poznań 1999.
- Czerwińska E., *Przydatność wybranego kierunku studiów do pracy zawodowej*, Kształcenie zawodowe w teorii i praktyce edukacyjnej, wyd. WSB, Poznań 2006.
- Holden J.B., *New directions in adult education*, „Annual Delbert Clark Dinner June 1966.
- Furmanek W., *Z teorii edukacji zawodowej*, PWZN, Rzeszów 1998.
- Lengrand P. (red.), *Areas of Learning Basis of Lifelong Education*, UNESCO Institute for Education and Pergamon Press, Oxford 1986.
- Nowacki T., *ABC nauczyciela szkoły zawodowej*, Zeszyt 56, *O kwalifikacjach prawie wszystko*, CO-DN, Warszawa 1999.
- Nowacki T., *Spór o kwalifikacje*, [w:] *Kształcenie prozawodowe i zawodowe w kontekście integracji Europy*, [red.] Gerlach R., Bydgoszcz 2002.
- Podławiak G., *Oczekiwania zawodowe młodzieży a rynek pracy*, raport opublikowany przez Zachodniopomorskie Obserwatorium Rynku Pracy w Szczecinie, Szczecin 2009.
- Polańska A., *Uczenie studentów krytycznego (konceptyjnego) myślenia priorytetowym zadaniem dydaktyki szkoły wyższej*, 2008.
- Raport „Stan i prognoza rozwoju gospodarczego województwa zachodniopomorskiego”, ZORP, WUP, 2008.
- Tworzenie nowych miejsc pracy*, Rada Strategii Społeczno-Gospodarczej, Wyd. RSSG przy RM, Warszawa, raport nr 47, 2004.
- Wiatrowski Z., *Edukacja ogólnotechniczna i informatyczna w warunkach cywilizacyjnych pierwszego dwudziestolecia XX wieku*, [w:] *Edukacja techniczna i informatyczna. Poglądy, wyzwania i możliwości*, [red:] Kajdasz-Aouil M., Michalski A., Bydgoszcz 2003.
- Wiatrowski Z., *Droga do współczesnego rozumienia i uznawania kwalifikacji i kompetencji zawodowych*, [w:] *Kwalifikacje zawodowe na współczesnym rynku pracy*, [red.] S.M. Kwiatkowski, Warszawa 2004.
- Wiatrowski Z., *Podstawy pedagogiki pracy*, Wydaw. Akademii Bydgoskiej, Bydgoszcz 2005.
- <http://www.psz.praca.gov.pl/>.
- <http://praca.gazetaprawna.pl/artykuly> – Artykuł z dnia: 2010-01-07.
- <http://praca.gazetaprawna.pl/artykuly>, [polacy_pozno_podejmuj_pierwsza_prace.htm](http://praca.gazetaprawna.pl/artykuly), Artykuł z dnia: 2010-02-24.

Recenzent: Marek Rybakowski